

УДК 657.47:631.14

Чудовець В.В., к.е.н., доцент

Рубінська Ю.І.

Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗНИЖЕННЯ

У статті досліджено актуальні проблеми аналізу собівартості сільськогосподарської продукції як одного з основних показників господарської діяльності підприємств галузі. Визначено особливості аналітичного забезпечення управління собівартістю на сільськогосподарських підприємствах та запропоновано шляхи зниження собівартості продукції в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: аналіз, собівартість, витрати, сільськогосподарські підприємства.

Chudovets V., Rubinska Yu.

PROBLEMS OF ANALYSIS OF AGRICULTURAL UNIT COST AND WAYS OF ITS DECLINE

In the article investigational issues of the day of analysis of agricultural unit cost as one of basic economic performance of enterprises of industry indicators. The features of the analytical providing of management a prime price are certain on agricultural enterprises, which a specific of agricultural production, complication of account of charges of enterprises of industry, curvature of information of account, and accountings which diminishes authenticity of results of analysis, is among.

In market conditions considerably the role of unit and forming of prices cost rises on products. An effective management of products a prime price must be opіenowane on the ways of its decline, and for this purpose it is needed to choose the best method of reflection of charges in an account, which creates a necessary informative base for the leadthrough of factor analysis of charges, which will allow to carry out him in an operative order.

Analysis of production of agricultural goods cost both on the whole and its separate kinds predetermines a requirement in the proper informative providing. To the basic sources of the informative providing of analysis of charges on a production belong: financial and statistical reporting, primary documents, registration registers, estimated expenses, materials of revisions, results of analysis of charges, for previous periods and others like that.

Specific of agricultural production which predetermines complication of account of charges of enterprises of industry is one of problems of high-quality leadthrough of

analysis of prime price, as distorted information authenticity of results of analysis is diminished an account and accounting.

The scientifically grounded choice of types of prime price and accordingly clear determination of order of its forming is the basic and determining factor of analysis of charges on the production of goods of agricultural enterprises.

For that, to attain successes in the future and not outlay superfluous time on the exposure of backlogs of increase of volume of products (services) decline of prime price for past periods, it is necessary systematic to conduct an operative and comparative analysis.

It is well-proven that determining pre-condition of leadthrough of high-quality analysis is providing of authenticity of information of, administrative record-keeping and accounting, clear ground of type of prime price, development of effective method of analysis, taking into account of a particular branch factors. It should be noted that the leadthrough of economic analysis of prime price and development of backlogs of its decline becomes impossible without the proper account of estimation and method of account of charges of agricultural enterprises. On the basis of it the ways of decline of unit cost are offered in the modern terms of menage.

Keywords: analysis, prime price, charges, estimation, method, agricultural enterprises.

Чудовец В.В., Рубинская Ю.И.

ПРОБЛЕМЫ АНАЛИЗА СЕБЕСТОИМОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ И ПУТИ ЕЕ СНИЖЕНИЯ

В статье исследована актуальная проблема анализа себестоимости сельскохозяйственной продукции как одного из основных показателей хозяйственной деятельности предприятий отрасли. Определены особенности аналитического обеспечения управления себестоимостью на сельскохозяйственных предприятиях и предложены пути снижения себестоимости продукции в современных условиях ведения хозяйства.

Ключевые слова: анализ, себестоимость, расходы, сельскохозяйственные предприятия.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Однією з найважливіших передумов формування ефективно функціонуючих сільськогосподарських підприємств є досконале управління витратами. Ефективність будь-якої підприємницької діяльності залежить від зниження витрат на одиницю продукції чи надання послуг, також зниження собівартості продукції. Основною метою діяльності будь-якого підприємства в ринкових умовах господарювання є отримання максимального прибутку. На суму

прибутку, крім рівня цін, можна впливати шляхом зміни структури витрат на виробництво продукції та її обсягу.

Аналіз останніх наукових досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблема визначення собівартості сільськогосподарської продукції в науково-методичному контексті висвітлена у працях таких вчених, як Андрійчук В.Г., Бугуцький О.А., Діесперов В.С., Дем'яненко М.Я., Макаренко П.М., Месель-Веселяк В.Я., Олійник О.В., Саблук П.Т., Яценко В.М. та інші.

Цілі статті. Метою статті є дослідження методичних підходів до аналізу собівартості продукції сільськогосподарського підприємства та визначення на цій основі резервів її зниження.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Собівартість продукції – показник, що характеризує виробничу діяльність підприємства та являє собою відокремлену частину вартості. Основу цієї категорії становлять вартість спожитих засобів виробництва і вартість необхідного продукту. В економічному розумінні собівартість – це грошовий вираз витрат підприємства на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг).

Собівартість – один з найважливіших показників господарської діяльності аграрних підприємств, оскільки показує, у що саме обходиться господарству виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних економічних умовах господарювання.

Підприємство тим більше одержуватиме прибутку на одиницю продукції, чим нижча її собівартість, і навпаки. Із зниженням собівартості зростає цінова конкурентоспроможність продукції, а отже, і зміцнюються позиції підприємства на товарному ринку [1].

Аналіз собівартості виробництва сільськогосподарської продукції як загалом, так і окремих її видів зумовлює потребу у відповідному інформаційному забезпеченні. До основних джерел інформаційного забезпечення аналізу витрат на виробництво належать: фінансова та статистична звітність, первинні документи, облікові реєстри, кошториси витрат, матеріали ревізій, результати аналізу витрат за попередні періоди тощо.

Специфіка сільськогосподарського виробництва, що зумовлює складність обліку витрат підприємств галузі є однією із проблем якісного проведення аналізу собівартості, оскільки викривлені дані обліку та звітності зменшують достовірність результатів аналізу.

Аналізу підлягають витрати матеріалів, заробітна плата, комплексні витрати (витрати з експлуатації та обслуговування обладнання, загальновиробничі витрати), а також втрати внаслідок браку та простоїв [4].

Т.І. Олійник та Ю.О. Крот розглядають такі види собівартості, як повна собівартість реалізованої продукції, собівартість готової продукції, виробнича собівартість [8].

На нашу думку, науково обґрунтований вибір видів собівартості та відповідно чітке визначення порядку її формування є основним і визначальним фактором аналізу витрат на виробництво продукції сільськогосподарських підприємств.

Для того щоб досягти успіхів у майбутньому і не витратити зайвого часу на виявлення резервів збільшення обсягу продукції (послуг) і зниження собівартості за минулі періоди, необхідно систематично вести оперативний, внутрішньогосподарський та порівняльний аналіз.

Аналіз собівартості сільськогосподарської продукції здійснюється в такі етапи:

1. Загальна оцінка виконання планових (розрахункових) завдань зі зниження собівартості одиниці продукції, що включає: підрахунок загальної суми постійних витрат на виготовлення всієї продукції;

2. Підрахунок змінних витрат на одиницю продукції;

3. Розрахунок собівартості одиниці продукції;

4. Порівняння фактичної собівартості з плановою, виявлення відхилення і впливу факторів на це відхилення;

5. Вивчення окремих статей калькуляції певного виду продукції [5].

Існуюча нині методика оцінки собівартості продукції має ряд недоліків. Поділяємо думку вчених, що обчислювана за загально прийнятою методикою величина собівартості продукції не враховує необхідність забезпечувати відтворення робочої сили та основних засобів виробництва.

На думку В.С. Дієсперова, дві складові собівартості – оплата праці й амортизація – визначають без урахування даної вимоги. Через це не можуть вважатися точними також показники економічної ефективності виробництва продукції [3].

Величину заробітної плати працівникам аграрної сфери пропонуємо формувати виходячи із результатів діяльності підприємств. Для цього доцільно використовувати показник “зарплатомісткість”, що визначається як відношення суми оплати праці до кінцевої продукції. При цьому в якості останньої одні вчені пропонують використовувати валову продукцію, інші – виручку від реалізації продукції.

На нашу думку, в даному випадку необхідно виходити із параметрів корисності виробленого продукту. Якщо обсяг отриманого в процесі виробництва продукту завдяки своїм характеристикам може знайти споживача на ринку, то в якості кінцевого продукту варто використовувати валову продукцію; в іншому випадку – виручку від реалізації продукції, як основне джерело надходження коштів в сільськогосподарські підприємства.

Крім того, поділяємо думку Олійника О.В. та Олійника Т.І. [7], рівень заробітної плати працівників сільськогосподарських підприємств повинен залежати і від рівня цін на засоби виробництва, оскільки останні є втіленням уречевленої праці та здані до взаємозаміни із живою працею.

Так, якщо темпи росту вартості робочої сили нижчі від темпів росту вартості засобів виробництва відбувається економія на використанні основних засобів та ширше застосування живої праці, що в кінцевому підсумку призведе до натуралізації виробництва.

Взагалі на зміну собівартості одиниці продукції впливають такі фактори, як: зміна обсягу виробництва продукції; зміна суми постійних витрат; зміна обсягу виробництва продукції; зміна суми змінних витрат.

Найважливішим методом виявлення невикористаних резервів зниження собівартості є порівняльний аналіз. Встановлення причин невиконання плану зі зниження собівартості допомагає керівництву знайти правильне рішення для мобілізації невикористаних резервів.

Основними резервами зниження собівартості продукції є збільшення обсягу виробництва продукції за рахунок більш ефективного використання виробничих потужностей підприємства;

скорочення витрат виробництва за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, економити використання сировини, матеріалів, електроенергії, палива, обладнання, запобігання невиробничим витратам тощо.

Збільшення обсягів виробництва і зменшення собівартості продукції сільськогосподарського підприємства можна досягти за рахунок підвищення врожайності, що, в свою чергу, можливо за рахунок підвищення витрат на 1 га. У першу чергу, це стосується підвищення питомої ваги витрат на добрива. Максимально знизити собівартість виробництва продукції рослинництва дозволяє оптимізація розмірів посівних площ.

Крім того, оптимізація рівня собівартості продукції є важливою умовою покращення фінансового результату підприємства і забезпечення розширеного відтворення, що передбачає збільшення виробництва сільськогосподарської продукції і зменшення затрат праці та виробничих ресурсів на її одиницю.

У ринкових умовах значно підвищується роль собівартості продукції та формування цін на продукцію. Ефективне управління собівартістю продукції має бути орієнтоване на шляхи її зниження, а для цього потрібно обрати найкращий метод відображення витрат в обліку, який створює необхідну інформаційну базу для проведення факторного аналізу витрат, що дозволить здійснювати його в оперативному порядку.

Висновки. Ураховуючи наведене вище, можемо стверджувати, що визначальною передумовою проведення якісного аналізу є забезпечення достовірності даних бухгалтерського, управлінського обліку та звітності, чітке обґрунтування виду собівартості, розробка ефективної методики аналізу з урахуванням галузевих факторів. Слід зазначити, що проведення економічного аналізу собівартості та розробка резервів її зниження стає неможливими без належного врахування оцінки та методики обліку витрат сільськогосподарських підприємств.

Таким чином перспективними напрямками подальшого наукового дослідження є розробка обліково-інформаційного забезпечення аналізу собівартості продукції сільськогосподарських підприємств.

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2012. – 624 с.
2. Дем'яненко М.Я. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств України : теорія і практика [Текст]: монографія / М.Я. Дем'яненко, О.І. Зуєва. – К.: ІАЕ, 2010. – 188 с.
3. Діесперов В.С. Рентабельність і дохідність [Текст] / // Економіка АПК: міжнар. наук.-вироб. журн. – 2008. – №6 (червень). – С. 57-63.
4. Економіка підприємства: Підручник / За ред. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ. – 1999. – С. 390-392.
5. Косинська О.В. Оптимізація витрат як засіб підвищення прибутковості підприємств / О.В. Косинська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 7. – С.106-110. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/frvu_2011_7_25.pdf.
6. Месель-Веселяк В.Я. Про вдосконалення міжгалузевих економічних відносин в економіці України [Текст] / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2010. – № 6. – С. 8-16.
7. Олійник О.В. Паритет цін на фактори виробництва та тенденції економічного розвитку / О.В. Олійник, Т.І. Олійник // Економіка АПК: міжнар. наук.-вироб. журн. – 2007. – №7. – С. 120-125.
8. Олійник Т.І. Собівартість сільськогосподарської продукції та методичні засади її визначення / Т.І. Олійник, Ю.О. Крот // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки. – 2013. – № 4. – С.3-8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vkhnau_ekon_2013_4_3.pdf.
9. Організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві: зб. матеріалів Дванадцятих річ. зборів Всеукр. конгр. вчених економістів-аграрників, 25-26 лют. 2010 р., Київ / ред.: П.Т. Саблук, В.П. Ситник, В.Я. Месель-Веселяк; Укр. акад. аграр. наук, Акад. екон. наук України, Нац. наук. центр «Ін-т аграр. екон.» . – К., 2010. – 616.
10. Яценко В.М. Аналіз стану людського капіталу підприємств АПК у період трансформації економіки України [Текст] / В.М. Яценко, О.П. Кошулько // Економіка АПК. – 2007. – № 6. – С. 108-113.